

Польський якір свободи

Історія вчить, що незалежна Польща, яка динамічно розвивається, є важливою опорою вільного світу.

Це була одна з найважливіших промов Вудро Вільсона про закордонні справи. 22 січня 1917 року, на третьому році Великої війни, яка спустошувала Європу, президент Сполучених Штатів представив Сенату амбітне бачення миру у всьому світі. Він знайшов там місце для країни, яка не існувала на картах більш як сто років. «[...] державні діячі скрізь погоджуються з тим, що має бути створена об'єднана, незалежна та суверенна Польща», – сказав Вільсон. І хоча його оцінка була надто оптимістичною – ані Росія, ані Німеччина, ані Австро-Угорщина на той час не хотіли повністю суверенної Польщі, вже через півтора року бажання президента США збулося.

ДНК вільної нації

Коли у 18 столітті Росія, Пруссія та Австрія поділили між собою Польщу, вони твердо вирішили, що вона ніколи не відродиться. Петербурзька конвенція, підписана імперіями, що доконали поділу в січні 1797 року, навіть передбачала «необхідність скасування всього, що може призвести до існування Королівства Польського». Однак самі поляки, в ДНК яких закладена любов до свободи, ніколи не змирилися з втратою державності, та зі зброєю в руках боролися за її повернення: спочатку на боці Наполеона, потім у повстаннях проти загарбників. Ці повстання довгий час закінчувалися поразками і репресіями, але водночас зміцнювали національну свідомість. Не менш важливою була важка органічна праця, тобто вся діяльність, спрямована на зміцнення сил і організацію суспільства, розділеного під чужоземною владою.

Початок Першої світової війни в 1914 році був – з погляду поляків – довгоочікуваним геополітичним поворотом. Це тому, що потужні держави, що доконали поділи, скочили одна одній до горлянок. Ми повинні були використати цю ситуацію якнайкраще. Видатний борець

за незалежність Юзеф Пілсудський почав формувати польські легіони, воюючи разом з Німеччиною та Австро-Угорщиною проти Росії. Досвідчений політик Роман Дмовський лобював польську справу серед політиків Антанти в Лозанні, а потім і в Парижі. Ігнацій Ян Падеревський також виявився дуже ефективним дипломатом. Цей всесвітньо відомий піаніст зумів завоювати на свій бік самого президента Вільсона та його радника Едварда Манделла Хауса.

Ефективне поєднання дипломатичної гри та військових зусиль дозволило Польщі відновити незалежність після 123 років полону. 16 листопада 1918 року, через п'ять днів після підписання в Комп'єні перемир'я, яке закінчило Першу світову війну, Пілсудський надіслав телеграму «войовничим і нейтральним урядам і націям», сповіщаючи «про існування незалежної польської держави, що охоплює всі землі об'єднаної Польщі».

Від незалежності до незалежності

Однак на той момент не було певно, чи виживе відроджена держава, і якщо так, то в якому вигляді. Поляки успішно боролися за вдалий західний кордон під час чотирьох повстань проти Німеччини — Великопольського і трьох Сілезьких — і на мирних переговорах у Парижі, де Дмовський і Падеревський знову керували напрямком розмов. Армії під командуванням Пілсудського вдалося перемогти більшовиків, які хотіли «через труп білої Польщі» пронести свою криваву революцію на Захід. Варшавська битва 1920 року, в якій поляки перемогли Червону армію, британський лорд Едгар Д'Абернон вважав вісімнадцятою вирішальною битвою в історії світу.

У 1920-1930-х роках поляки довели, що вони здатні на велике навіть у мирний час. Землі, які так довго були поділені між трьома окупаційними державами, знову ефективно об'єдналися в один організм. Молода держава не побоялася йти на великі інвестиції. У Гдині, раніше сонному рибальському селищі на Балтійському морі, швидко збудували один із найбільших і найсучасніших портів Європи.

У центральній частині Польщі на південь від Варшави в другій половині 1930-х років почалося будівництво Центрального промислового району, покликаного зміцнити оборонний потенціал країни і забезпечити їй модернізаційний стрибок. Цей передовий проєкт був перерваний Другою світовою війною.

Диявольський пакт двох тоталітаризмів, укладений у серпні 1939 року Адольфом Гітлером і Йосипом Сталіним, підштовхнув світ до нового конфлікту, ще кривавішого й жахливішого, ніж конфлікт 1914–1918 років. Цього разу Польща пережила подвійну окупацію: німецьку та радянську. Перша досі символізується масовими стратами, вуличними облавами, депортаціями до Освенцима та примусовою працею. Друга окупація це трудові табори Сибіру, степи Казахстану та Катинь, де від пострілів у потилицю загинув цвіт польської інтелігенції. Загалом гекатомба Другої світової війни забрала життя майже 6 мільйонів громадян, серед яких переважна більшість польських євреїв. Це також принесло країні величезні матеріальні збитки, які сьогодні обчислюються сотнями мільярдів доларів.

Поляки, як і під час Першої світової війни, знову взяли за зброю, щоб відновити незалежність. В умовах окупації було створено та зростало таємне військо, підпорядковане польському уряду в екзилі – спочатку як Союз збройної боротьби, а згодом як Армія Крайова. Саме Армія Крайова 1 серпня 1944 року розпочала Варшавське повстання – найбільше міське повстання в Європі проти німецького ярма. Польські вояки також воювали на вирішальних фронтах війни: у повітряній битві за Британію, під Тобруком, Монте-Кассіно та Фалезом. З рішучістю, яку цінував навіть американський генерал Джордж Паттон, вони боролися – як свого часу Казімеж Пуласький і Тадеуш Костюшко – за власну свободу та свободу інших народів.

Проте кінець Другої світової війни приніс Польщі не свободу, а подальше поневолення. На кілька десятиліть країна опинилася під владою комуністів, встановленою на багнетах і танках Червоної Армії.

Втратити залежність від Радянського Союзу нам вдалося лише наприкінці 1980-х років за значної участі Папи Івана Павла II та багатомільйонного руху «Солідарність».

Сильна Польща в безпечній Європі

Сьогодні Польща знаходиться там, де завжди були наші серця – в політичних, економічних і військових структурах Заходу. Після років грабіжницької політики окупантів, неефективної соціалістичної економіки та важкої трансформації до ринкових реалій ми знову маємо шанс на стрибок розвитку. Це вимагає таких сміливих інвестицій, як порт у Гдині та Центральний промисловий район. За останні роки було здійснено або принаймні розпочато кілька важливих проєктів. У Свіноуйсьце збудовано LNG-термінал імені президента Леха Качинського. Віслинську косу перетнув канал, що відкрив Ельблонгу вільний шлях до Балтійського моря. Попередній уряд також запустив плани побудови Центрального комунікаційного порту між Варшавою та Лодзью – найбільшого транспортного вузла в цій частині Європи, який з'єднує аеропорт, мережі доріг і високошвидкісні залізниці.

Польща з майже 38-мільйонним населенням має необхідний потенціал, щоб назавжди стати лідером регіону – не лише за показниками економічного зростання, а й за активністю для спільного розвитку та безпеки. У міжвоєнний період була жива концепція Міжмор'я – союзу країн Центральної та Східної Європи, розташованих між Балтійським, Чорним та Адріатичним морями. Вона ґрунтувалася на переконанні, що тісна співпраця між країнами регіону дозволить захиститися від радянської загрози, але також зберегти свою суб'єктність, чого країни не мали б шансу досягти в німецькій Mitteleuropa. Сьогодні Міжмор'я – засноване на солідарності країн Центральної та Східної Європи – могло б ефективно послабити загрозу з боку Росії і водночас запобігти надмірному домінуванню Німеччини в Європі.

Повномасштабний напад Російської Федерації на Україну змусив нас ще чіткіше усвідомити, що свобода не дається раз і назавжди. Польща надала Києву безпрецедентну допомогу – від військової підтримки до прийняття сотень тисяч біженців. Союзники по НАТО також можуть розраховувати на Варшаву. Наступного року на оборону ми будемо витратити 4,7%. ВВП – значно більше, ніж 2%, які вимагаються від членів Організації Північноатлантичного договору. Ми в Польщі добре розуміємо союзницькі зобов'язання, особливо в такі важкі часи.

Об'єднана, незалежна та суверенна Польща, про яку говорив президент Вільсон, і сьогодні зміцнює стабільність і безпеку вільного світу.

Karol Nawrocki